

Život Aisopův (Ezopův životopis)

komentář k ukázce

Ukázka zachycuje propuštění Aisópa (Ezopa) z otroctví.

Ukázka

Když **Samští** spatřili Aisópa, dali se do smíchu a volali: „Ať je přiveden jiný vykladač věštek, aby nám vyložil, co nám věští tento úkaz! Jak zrudný je to zjev! Vždyť je to ropucha, splašený kanec, baňatý hrnec, opičí princ, chodící láhev, kuchařova zásobárna, pes v košíku.“

Aisópos to vyslechl, ani při tom nemrkl, pak si zjednal ticho a začal takto mluvit: „Občané samští, co se na mne díváte a posmíváte se mi? Není správné hledět na zevnějšek, ale na rozumnost. Je totiž nemístné hanět něčí rozum kvůli jeho podobě. Je přece mnoho lidí velmi ošklivých, a přitom rozumných. Když někdo vidí u někoho menší vzrůst, nemá zlehčovat jeho rozum, který nevidí. Vždyť lékaři také nestačí jen pohlédnout na nemocného, aby se vyslovil beznadějně o jeho zdravotním stavu, ale nejprve mu ohmatá tep a pak teprve pozná chorobu. Kdo se podívá na sud a nechutná z něho, z čeho má poznat, jaký je obsah! Múzu posoudíš v divadle, Afrodítu v lůžku, a stejně tak rozum při řeči.“

Samští usoudili, že jeho slova neodpovídají jeho vzhledu, a říkali si mezi sebou: „Při Múzách, je vtipný a umí mluvit.“ A hned na něho křičeli: „Neboj se, vykládej.“

Aisópos poznal, že už ho chválí, využil příležitosti a začal mluvit: „Občané samští, není v pořádku, aby otrok vykládal věštbu svobodnému lidu; proto mi dovolte, abych mluvil jako svobodný člověk a aby se mi dostalo pocty jako svobodnému, jestliže bude má odpověď správná, kdežto bude-li chybná, abych byl potrestán ne jako otrok, ale jako svobodný člověk. Dáte-li mi tedy právo mluvit jako svobodný, začnu mluvit beze strachu.“

Samští řekli Xanthovi: „Prosíme tě, Xanthe, dej Aisóposovi svobodu.“

A předseda shromáždění pravil Xanthovi: „Učiň Aisópa svobodným.“

A Xanthos řekl: „Nedám svobodu otrokovi, který mi slouží velmi dlouhou dobu.“

Když předseda viděl, že Xanthos nesouhlasí, řekl: „Vezmi za něho cenu a odevzdej mi ho, a já mu dám svobodu jménem obce.“

Když si Xanthos uvědomil, že ho koupil za pětasedmdesát denárů, tu aby se lidem nezdálo, že dal Aisóposovi svobodu kvůli penězům, postavil Aisópa doprostřed a prohlásil: „Já Xanthos propouštím na prosbu samského lidu Aisópa na svobodu.“

Když se to stalo, Aisópos vystoupil před lid a mluvil: „Občané samští, pomozte sami sobě a poradte se o své svobodě; věštba předpovídá válku a otroctví. Válka přijde dříve. Chtěl bych, abyste si uvědomili, že orel je král ptactva a že sám zmůže víc než ostatní. Snesl se shůry, uchvátil vojevůdcovskou pečeť z knihy zákonů a hodil ji do klína obecního sluhu. Záruku svobodných strhl do jha otroctví, v němž není záruky. To je tedy výklad věštby. Rozhodně některý z králů bude chtít zotročit vaši svobodu, učinit zákony neplatnými a přiložit na vás pečeť své vlády.“

Ještě během této Aisóposovy řeči dorazil na Samos posel krále Kroisa v plášti s bílým lemem a ptal se po vládcích Samu. Když uslyšel, že řídí shromáždění lidu, přišel do divadla a odevzdal vládcům dopis. Oni dopis otevřeli a četli. Bylo v něm napsáno toto: „Kroisos, král Lýdů, vládcům Samských, samské radě a všemu lidu posílá pozdravení. Nařizují, abyste mi od tohoto času odváděli dávky a daně. Nebudete-li chtít, budu vám škodit veškerou svou královskou mocí.“

Vládcové lidu radili, aby se slíbilo, že budou platit, aby nepošťvali proti obci tak strašného krále.

Aisóposovi vzdali úctu jako pravdivému vykladači věštby a vyzvali ho, aby poradil, zda mají požadované

poslat nebo odepřít. Aisópos jim řekl: „Občané samští, když už vaši předáci vyslovili svůj názor, aby se králi platila daň, ptáte se mne, zda je třeba dát, nebo ne? Jestliže řeknu: ‚Nedávejte,‘ ukázu se jako nepřítel krále Kroisa!“

Lidé křičeli: „Řekni svůj názor!“

Aisópos jim odpověděl: „Neřeknu svůj názor, ale budu vám vypravovat bajku.

Prométheus kdysi ukázal lidem z Diova rozkazu dvě cesty, cestu svobody a cestu otroctví. Cesta svobody byla ze začátku drsná, neschůdná, srázná a vyprahlá, posetá trním a plná nebezpečí, ke konci však vedla po rovné pláni, byla pohodlná a procházela sady plnými ovoce, všude bylo dost vláhy, aby všechno strádání bylo zakončeno odpočinkem. Cesta otroctví vedla nejdřív po rovině, byla plná krásných květů a pohled na ni byl příjemný, zkrátka rozkoš nad rozkoš, na konci však byla neschůdná, tvrdá a příkrá.“

Samští poznali z Aisóposových slov, co je pro ně lepší, a jako jeden muž vzkřikli na posla, že si vybrali cestu drsnou. On odešel a oznámil králi vše, co Aisópos řekl. Když to Kroisos vyslechl, svolal svá vojska a poručil zbrojit. Jeho přátelé ho povzbuzovali k válce a říkali: „Pane, vypravme se proti tomu ostrovu. Zmocněme se ho, odvečme ho do Atlantského oceánu a dejme tím výstražný příklad ostatním národům, aby nikoho nenapadlo odporovat tak mocnému králi.“

Jeden králův příbuzný se obrátil ke králi a řekl mu: „Při posvátném **diadém**u, jímž ses ozdobil, nedokážeš zmocnit se Samských, dokud bude žít jmenovaný Aisópos, který jim dává rady. Pošli jim dopis se žádostí, aby ti vydali Aisópa, a slib jim: ‚Žádejte za něj co chcete a já vám to dám.‘“

Když to Kroisos uslyšel, poručil tomu, kdo mu tuto radu dal, aby odjel na Samos, protože neměl jiného vyslance oddanějšího a schopnějšího. Vyslanec bez prodlení odplul na Samos, požádal, aby se sešel sněm, a přemluvil Samské, aby raději vydali Aisópa, než ztratili královo přátelství. Zástup na něho volal: „Odveď si ho, ať si král Aisópa vezme.“

Aisópos vystoupil před shromážděním a promluvil: „Občané samští, je i mým přáním zemřít u králových nohou. Chci vám však dřív vyprávět jednu bajku, a až zemřu, vyryjte ji na můj náhrobek.

Když ještě zvířata mluvila jako lidé, byla jednou válka mezi vlky a ovci. Vlci vyhrávali a zacházeli s ovci zle, ovci však přišli na pomoc psi a vlky zahnali. Vlci, pronásledovaní psy, poslali jednoho ze svých řad k ovci jako vyslance. Ten přišel k ovci, postavil se před nimi jako řečník a promluvil: ‚Chcete-li, aby mezi námi nebyla válka, vydejte nám psy, pak budete moci klidně spát a nebudete se musit bát žádné války.‘ Ovce byly hloupé, daly se přesvědčit a vydaly je. Vlci psy roztrhali a zanedlouho nato si ovce podrobili. Podle této bajky byste neměli tak bez rozmyšlení vydat lidi, kteří vám jsou užiteční.“

Samští pochopili, že bajka byla vyprávěna k jejich prospěchu, a Aisópa nevydali. Aisópos však na Samu nezůstal, ale odešel s vyslancem ke Kroisovi. Když král Aisópa spatřil, rozzlobil se a řekl: „Hle, kdo mi zabránil, abych si podrobil Samos, a nedovolil, abych odtamtud dostával daně. Ještě by se to dalo snést, kdyby to byl člověk, jenže je to bůhvíco, nějaká lidská zrůda.“

Aisópos mu na to odpověděl: „Králi a pane, nebyl jsem k tobě doveden násilím, ale přišel jsem k tvým nohám z vlastní vůle. S tebou je to podobné jako s lidmi nečekaně zraněnými, křičíš, když jsi znenadáni pocítil prudkou bolest. Rány vyléčí zkušenost lékařů a tvůj hněv vyléčí mé slovo. Jestliže já zemřu u tvých nohou, přinese to škodu tvé královské moci, neboť tví přátelé ti budou dávat škodlivé rady. Budou totiž brát ohled na to, že dobří rádci tvou vinou umírají, a budou ti radit jen to, co tvé královské vládě uškodí.“

Král se mu podívil, usmál se a řekl: „Můžeš pokračovat a vyprávět mi nějaký příběh o lidském osudu?“

Aisópos vypravoval: „Když ještě zvířata mluvila jako lidé, nějaký chudák, který neměl co jíst, chytal luční cvrčky, kterým se také říká cikády, sušil je a levně je prodával. Jednou zas chytil jednoho cvrčka a chtěl ho zabít. Cvrček však viděl, co mu hrozí, a řekl mu: ‚Nezabíjej mě tak pro nic za nic. Vždyť jsem neublížil ošení ani větvím nebo výhonkům, ani jsem nepoškodil pupeny, a navíc souzvukem křídel a nohou vydávám příjemné zvuky a přináším pocestným potěšení.‘ Člověka tato slova dojala a pustil jej do jeho rodné samoty. Právě tak i já padám k tvým nohám. Slituj se nade mnou! Vždyť nejsem silný, abych uškodil nějakému vojsku, ani nejsem vzhledný, abych proti někomu křivě svědčil a krásou své

tváře přiměl soudce k porušení práva. V mém ubohém těle vznikají jen rozumné řeči přinášející prospěch lidskému životu.“

Král byl těmi slovy dojat a řekl: „Daruji ti život; řekni si co chceš a já ti to dám.“

„Smiř se se Samskými,“ žádal Aisópos.

„Smírím se,“ slíbil král.

Aisópos mu padl k nohám a děkoval mu. Pak pro něho sám sepsal své bajky a příběhy, které se ještě dnes vyprávějí pod jeho jménem, a uložil je v královské knihovně. Potom přijal od krále dopis pro Samské, v němž jim král oznamoval, že se s nimi smiřuje kvůli Aisóposovi, dostal od něho mnoho darů a odplul na Samos. Na Samu svolal lid do shromáždění a přečetl králův dopis. Když se Samští dověděli, že se s nimi Kroisos smířil, odhlasovali Aisóposovi velké pocty a ono místo nazvali Aisópeion. Aisópos přinesl oběť Múzám a zřídil pro ně svatyni; uprostřed postavil **Mnémosynu**, ne Apollóna. **Apollón** se na něho rozhněval jako na Marsya.

Vysvětlivky

samští obyvatelé – lidé na ostrově Sámos

Prométheus – nejmoudřejší z Titánů, stvořitel člověka

diadém – ozdoba hlavy, čelenka, znak moci

Apollón – bůh věšteg a umění

Mnémosyné – matka Múz

otázky k textu

- Co považuje Aisóp na člověku za nejcennější?
- Jak získal Aisópos svobodu?
- Vyhledejte v textu, co Aisópos předpověděl obyvatelům ostrova Sámos a co od nich požadoval král? Jak se měli zachovat dle Aisóposovy bajky obyvatelé ostrova ke Kroisovu rozkazu?
- Čím přesvědčil Aisópos krále? Co Aisópos daroval králi za slib usmíření s obyvateli ostrova?
- Vysvětlete význam slova jeho a použijte jej ve větě.
- Jaká poučení plynou z bajek uvedených v textu?

komentář k dílu a hl.postavě ukázky

Ezop (Aisópos) – 6. století př. n. l.

Je považován za tvůrce klasických bajek. Příliš doložitelných faktů o jeho životě se nedochovalo, ale jeho osoba se stala častým námětem pro středověké spisovatele, kteří si vymýšleli až neuvěřitelné historky z jeho života. Prý němý, chromý a ošklivý otrok Ezop se stal majetkem filozofa Xantha. Svou chytrostí dosáhl propuštění. Na konci života byl Ezop křivě obviněn a svržen do propasti.

Bajky se původně šířily ústním podáním, až koncem 4. století př. n. l. shromáždil sbírku Ezopových bajek **Demetrios Falerský**. Postupně celý soubor přesáhl čísla 400. Známe je díky latinskému překladu (Phaedrus) a řeckému přebásnění z 1. století př. n. l. (Babrius).

Použitá literatura : Ezopské bajky, Junior, Bratislava 1993

Anakreon – Řecká lyrika

ukázky

Eros

Zas velkým kladivem udeřil mne
 bůh Eros jako kovář
 a v bystřiny proudu chladném jak led
 mě potom náhle smočil.
 Střemhlav se skály leukadské
 se vrhnuv opět do siných vln,
 láskou jsa zpit se koupám v jejich proudech —
 Na strmý Olymp hbitě se vznáším
 lehkými perutěmi
 pohrozit Erotu: milený chlapec
 nechce se se mnou kochat —
 Já o Erotu něžném
 chci pět, jež zdobí stuhy,
 poseté hojným kvítím.
 Jeť nesmrtelných pánem,
 je krotitelem lidí —
 - - - - - kostky,
 v něž Eros hraje stále,
 jsou šílenství a hrůza —
 Snad pro řeči, jež vedu,
 mě hoši mají v lásce:
 já půvabně znám zpívat,
 znám půvabně též mluvit.
 - - - - - Eros,
 jakmile vous můj uzřel,
 prokvetlý sivě, rozepjav křídla,
 zářící zlatým leskem,
 ve vírném vánku přelétl kolem —

Víno

Ó hochu, dones vína
 A vody, věnců z květin!
 Nuž nes! Chci v pěstním boji
 Již s Erotem se utkat!

Nuž hola, číši, hochu!
 Sem s ní, bych dlouhým douškem
 Se napil! Deset číšek
 Vlij vody, pět jen vína:
 Jak jindy bez zpupnosti
 Rej **bakchický** chci slavit!

Nuž zanechme již pitky,

Kde řev a hluk se snoubí,
Jak Skythové to činí:
My vína upíjejme
A pějme krásné písně!

Milý není ten, kdo z plného měsidla pije,
O půtkách vede jen řeč, o válce, zdroji to slz,
Nýbrž ten, kdo pamětliv Mus a radostných darů
Lásky, zušlechtit zná půvabně veselý kvas.

Stáří a smrt

Jsou sivé naše skráně
A hlava jest již bílá,
To tam je krásné mládí
A zestárly již zuby:
Jen krátkou chvíli ještě
Nám kyne sladké žití.
I vzlykám často v slzách
Pln bázně před podsvětím.
Neb **Hádův** kout je hrozný,
I cesta k němu těžká;
A sestoupí-li někdo,
Už nikdy nevystoupí.

Vysvětlivky

Erós – bůh lásky

Se skály leukadské se vrhnout – rčení označující přemíru zoufalství

Bakchos – latinské jméno Dionýsa, boha vína; slovo bakchálie označuje bujnou zábavu, orgie

Hádés – bůh podsvětí

otázky k textu

- Jaké typické básnické prostředky využívá ve své poezii Anakreon?
- O kterých mýtických postavách a místech se Anakreon v básních zmiňuje?
- Vysvětlíte věcný význam slov: střemhlav, zpupnost, snoubí se, sivé, skráně.
- Znáte jinou poezii se stejnými tématy?

komentář k dílu

Kniha Řecká lyrika je výběrem básní od různých autorů. Z řeckých originálů přeložil, výbor uspořádal, předmluvu a poznámky napsal [Ferdinand Stiebitz](#). Ukázky jsou z pera básníka Anakreona.

Vysvětlivky

Ferdinand Stiebitz – (1894 – 1961) překladatel řady děl antických spisovatelů (Homér, Aischylos, Sofokles, Euripides, Aristofanes, Herodot, Thykidides, Ovidius, Apuleius ad.), profesor klasické filologie a starověkých dějin. Autor Stručných dějin řecké literatury (a obdobných dějin literatury římské).

Zajímavosti

V Anakreonově tvorbě se střídají básně a citáty s motivy lásky a poblouzněnosti láskou s básněmi o zklamání láskou, opilství pro nenaplněnou lásku k ženě a dále citáty opilství pro lásku k vínu a k hýření.

Použitá literatura : Stiebitz, Ferdinand : Řecká lyrika, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1954